

KÜLMISSZIÓ.

Evangelikus hittérítési folyóirat.

Megjelenik minden negyedévben egyszer.

Felelős szerkesztő és kiadó

Scholtz Ödön evangélikus lelkész,
Ágfalva (Sopronmegye),

kihez a lap szellemi és anyagi részét illető összes közlemények küldendők.

Előfizetési ár egész évre 1 korona

Egyes szám ára 30 fillér.

Hirdetések egyezség szerint számíttatnak.

Ez ama kö, a kit ti építők semminek állítottatok, ki lett a szegeletnek fejevé. És nincsen senkiben másban idvesség; mert nem is adatott emberek között ég alatt más név, mely által kellene nekünk megtartatnunk. Apost. cselek. 4., 11—12.

A magyarhoni ágost. hitv. evang. misszióegyesület alapszabálytervezete.

1. §. Az egyesület neve: »Magyarhoni ágostai hitvallású evangélikus misszióegyesület.«

2. §. Az egyesület célja: a magyarhoni ág. h. ev. egyház tagjainak alkalmat nyújtani, hogy az Ur misszióparancsát (Máté 28, 19.) követve, az ág. h. ev. egyház missziómunkájában részt vegyenek s ezáltal a maguk részéről is lehetővé tegyék, hogy az Evangélium a pogány népeknek egyházunk hitvallása értelmében, tehát tisztán és hamisítatlanul hirdettessék.

3. §. Evégből ezidőszerint az egyesület az egyetemes jellegű »Lipcsei ág. hitv. ev. misszióegyesület«-tel összeköttetésbe lép, az ezen egyesület kötelékébe lépő magyarhoni ágost. h. evang. misszióövendékek kiképzetéséről gondoskodik s főképen azon misszióállomások fentartására törekszik, melyeken idővel ezen magyarországi ág. h. ev. hittérítők működnek.

4. §. Az egyesület célja érdekében:

a) nyilvános gyűléseket, ünnepélyeket s előadásokat tart az ország bármely helyén;

b) hittérítők meghívásával is missziói körutazásokat rendez;
 c) missziói lapokat (»Külmisszió«), könyveket, iratokat, képeket stb. ad ki és terjeszt;

d) missziói adományokat gyűjt országos egyházunk egész területén stb.

5. §. Az egyesület jövedelme:

a) a tagok évi járuléka;

b) a gyülekezetekben évenként — lehetőleg vizkereszt ünnepén — tartandó missziói istentisztelet perselye s egyéb gyűjtések és adományok összege, ha az illető gyülekezet közgyűlése vagy az adományozó ekként intézkedik;

c) egyesek és testületek adománya, alapítványa és hagyománya;

d) egyházi lapjaink gyűjtése, az egyesület kiadványainak jövedelme stb.

6. §. Az egyesület tagja lehet a magyarhoni ág. h. ev. egyház minden hívője, aki a hittérítés szent ügye iránt érdeklődik s az egyesületnek Isten országa terjesztését célzó munkájában részt venni akar.

7. §. A tagok rendesek és pártolók.

a) A rendes tagok évi 5 korona tagsági díjat fizetnek, megkapják az egyesület lapját (»Külmisszió«) s a közgyűlésen szavazati joggal bírnak.

b) A pártoló tagok évi járuléka 1 korona, de a közgyűlésen csak tanácskozási joguk van.

c) Gyülekezetek, melyek évenként legalább 10 koronával segélyezik az egyesületet, rendes tagoknak tekintetnek, szintén megkapják az egyesület lapját s magukat a közgyűlésen egy szavazati joggal bíró férfitaggal képviseltethetik.

8. §. Aki tagsági díját két éven át meg nem fizeti s ebbeli kötelezettségének, halasztás kérése nélkül, a pénztáros írásbeli felszólítására nem tesz eleget, az a tagok sorából törlendő.

9. §. Az egyesület évenként, lehetőleg az ország más más helyén, missziói ünneppel összekötött közgyűlést tart.

10. §. A közgyűlés hatásköre:

a) megválasztja a rendes tagok sorából 6 évi időtartamra az egyesület vezetőségét (tisztikarát), mely elnök, jegyző, pénztáros és ellenőrből áll;

b) 3 évi időtartamra a missziótanácsot, melybe ugyancsak a rendes tagok sorából, lehetőleg minden kerületből 2, összesen 8 tag választandó;

c) tárgyalja és tudomásul veszi, illetőleg elfogadja az elnök évi jelentését, a pénztáros számadását, valamint a missziótanács által össze-

állított költségvetést s megadja a multa nézve a felmentvényt; intézkedik az egyesület vagyonának (hagyományok, alapítványok) kezelése s az évi jövedelem felhasználása iránt;

d) tárgyalás alá ve-zi a missziótanács és vezetőség évközi intézkedéseit, a beterjesztett indítványokat és fellebbezéseket s minden ügyben véglegesen határoz;

e) képviselteti magát egy szavazati joggal felruházott küldöttel a Lipcsei Misszió közgyűlésén, miáltal befolyást gyakorol ezen misszióegyesület vezetésére s aktív részt vesz a világmisszió nagy munkájában;

f) működéséről évenként jelentést terjeszt a magyarhoni ág. h. ev. egyház egyetemes gyűlése elé, melynek hatósága és védelme alatt áll.

II. §. A missziótanács — mely a tisztikarból s a 8 választott tagból áll — rendszerint levélileg tanácskozik s határoz, szükség esetén azonban, különösen a közgyűlést megelőzőleg gyűlést is tarthat. Előkészíti a közgyűlést, összeállítja a költségvetést, öröködik a közgyűlés határozatainak pontos végrehajtása felett s intézkedik az évközben felmerülő minden fontosabb missziói ügyben, nevezetesen: a missziói növendékek felvételét, missziói körutak és ünnepélyek rendezését, legfeljebb 250 koronáig rendkívüli költségek fedezését illetőleg stb., de mindég a közgyűlés utólagos jóváhagyása mellett.

12. §. A misszióvezetőség (tisztikar) a folyó ügyeket intézi s 50 koronáig rendkívüli költségeket utalványozhat. Tagjai lehetőleg közel lakjanak egymáshoz, hogy könnyen és olcsón érintkezhessenek.

13. §. Az elnök vezeti az egyesület összes ügyeit, képviseli azt a hatóságokkal szemben s elnököl úgy a közgyűlésen, mint a missziótanács s misszióvezetőség ülésén is. Helyettese a jegyző.

14. §. A jegyző úgy a közgyűlésről, mint a missziótanács és misszióvezetőség üléseiről jegyzőkönyvet vesz fel s az ezen gyűlések, valamint az elnök által reá bízott írásbeli dolgokat, levelezéseket stb. végzi.

15. §. A pénztáros anyagi felelősség mellett kezeli az egyesület vagyonát s kifizetéseket a közgyűlés, esetleg a missziótanács vagy a misszióvezetőség határozatára, csakis az elnök utalványozása mellett eszközöl.

16. §. Az ellenőr szorgalmasan ellenőrzi a pénztáros pénzkezelését s mulasztás esetén osztozik a felelősségben.

17. §. Ha az egyesület feloszlik, vagyona a magyarhoni ág. hitv. evang. egyházegyetem birtokába megy át, mely azt csak ágost. hitv. evang. hittérítési célokra fordíthatja.

Indokolás.

Minden szervezet csak addig egészséges, amíg nő és fejlődik. Mihelyt a fejlődés megakad, rögtön visszaesés áll be, mit csakhamar a felozlás követ. Így van ez az egyházzal is, mely szintén élő szervezet.

Hogy hazai egyházunk szervezete még életerős, azt bizonyítja nemcsak a gyülekezetekben évről-évre megnyilatkozó áldozatkész buzgóság, hanem azon a közegyház által fentartott néhány nagyobb szerű intézményünk is, melyek közül a *Gyámintézet* a gyengébb gyülekezetek segélyezését s a szórvány megmentését, a *Luthertársaság* pedig a hiveknek szellemi táplálékkal való ellátását tüzte ki célul.

Hiányzik azonban még egyházunkban egy egyetemesen szervezett *belmissziói egyesület* a diakonissza-, árva- és betegügy stb. fejlesztésére s így a keresztény szeretet mentő munkásságának kifejtésére egyházunk körén belül s egy *külmissziói egyesület*, hogy erőnkhez és tehetségünkhöz képest az Ur parancsolta világmisszió nagy és szent munkájából is kivegyünk részünket.

Ez utóbbi egyesület létesítésére törekszünk többen s az ügy behatóság és lelkiösméretes megbeszélése alapján összeállítottuk a fenti alapszabálytervezetet, melyet tisztelettel hazai ág. h. ev. egyházunk egyetemes gyűlése elé terjesztünk megerősítés végett. Mihelyt ez megtörtént, megkezdjük Isten nevében csendes munkánkat, mely az egész országban szétszórt misszióbarátok összegyűjtésére s céltudatos munkában való egyesítésére irányul.

Az alapszabálytervezet 1. és 2. § a nem szorúl indokolásra. Magától értetődik, hogy az ágost. h. evang. egyházban csak ágost. h. evang. misszióegyesület létesülhet, mely az Evangéliumot egyházunk hitvallása értelmében óhajtja terjeszteni a pogány népek között.

A 3. §. szerint egyesületünk ezidőszerint a Lipcsei Misszióvállép összeköttetésbe. Ez nem önkényes eljárás, hanem az eddigi fejlődés egyszerű figyelembe vétele. Mi önálló missziói munkára, mely évenként tizezrekbe, sőt százezrekbe kerül, legalább egyelőre, nem gondolhatunk s azon összeget, mely hazai egyházunkból a hittérítés céljaira eddig évenként befolyt, kezdettől fogva a Lipcsei Missziónak juttatjuk. Ezen összeg 1904-ben 2781 K. 84 f. volt s évről-évre növekszik. Már egy magyar hittérítőnövendék is belépett a lipcsei misszióintézetbe, kit azonban magához hivatott az Ur. Most azonban két új ifjú felvétele van folyamatban, kik ha Isten akarja, néhány év múlva mint a Lipcsei Misszió magyarországi hittérítői működnek majd Afrikában vagy Keletindióban.

Természetes és indokolt tehát, hogy ha így missziói adományainkat és missziói munkásainkat a Lipcsei Missziónak juttatjuk, ez egy hazai egyházunk körén belül szervezett misszióegyesület közvetítésével történjék, miáltal ellenőrzési és rendelkezési jogunkat legegyszerűbben gyakorolhatjuk, egyuttal pedig azt a lehetőséget is biztosítjuk magunk-

nak, hogy erőink megizmosodása esetén önálló missziómező megművelésébe is foghatunk.

Egyházunk egyébiránt eddig is azért segélyezte a Lipcsei Missziót, mivel az nem áll nemzetiségi alapon s nem szolgálja valamely ország gyarmatpolitikáját, hanem *egyetemes lutheránus jellegű*, amennyiben fentartására nemcsak Németország, hanem Oroszország, Dánia, Svéd- és Franciaország, Angolország, Ausztria és Amerika, sőt mondhatjuk kisebb-nagyobb mértékben az egész földkerekség lutheránusai szövetkeztek s szolgálatában mindenféle nemzetiségű hittérítők állanak, kik felülemelkedve a nemzetiségi elszigeteltségen, egyek a közös evangéliumi hitben s a közös ágost. h. evang. egyházhoz való szeretetben és hűségben. A Lipcsei Misszióval való testvéri szövetkezés útján tehát egyuttal érintkezésbe s ismeretségbe lépünk egész Európa nagynevű és buzgó lutheránus egyházi férfaiival s azon város (Lipcse) luth. egyházi köreivel, melyben a hazai egyházunkat is annyi szeretettel elárasztó Gusztáv Adolf-Egylet központi elnöksége is székel, melynek tagjai nagyrészt a Lipcsei Missziónak is lelkes hivei és pártfogói (dr. Pank, dr. Höl-scher, stb.).

A 4. §. azon eszközökről szól, melyekkel az alakítandó egyesület célja megvalósítására törekszik. Mint említettük, hazai egyházunk már eddig is nagyobb összeget fordított évenként a hittérítésre, ez azonban úgy jött össze, hogy sok gyülekezet egyszerűen pénztárából szavazott meg néhány koronát a misszióra, néha anélkül, hogy a hittérítés céljáról s eredményéről tudomással birna. A külföldi tapasztalás igazolja, hogy valamely egyház hitéletére mi sem képes mélyebb és maradandóbb, de egyuttal felfrissítőbb és megújítóbb hatást gyakorolni, mint a hittérítés ügye. Annak látása, hogy az Evangélium még ma is Istennek hatalma, a pogányságból jövő hívők üdvösségére is, — megacélozza a hazai hívők lelkét s élesztő hatással van a hazai egyház hitéletére is. Ezt az áldásos hatást magyarhoni ágost. h. evang. egyházunkban most még csaknem teljesen nélkülözzük. Az alakítandó misszióegyesület *scélja* nem a pénzgyűjtés, hanem az, hogy egyházunkat ezen eddig nélkülözött drága kincscsel megajándékozza. Gyűléseivel, ünnepélyeivel, az előadásokkal s missziói körutakkal nem tüntetni, hanem építeni, egyházi értelemben mélyíteni akar s arra törekszik, hogy a hiveket és gyülekezeteket a hittérítés iránti érdeklődésre buzdítva, saját hitük megbecsülésére és szeretetére is serkentse!

A pénzgyűjtés ehez képest csak alárendelt programmpont. A 4. §. d) pontja nem úgy értendő, mintha az egyesület talán gyűjtőket akarna kiküldeni, hanem úgy, hogy egyházunk bármely gyülekezetéből fogadhat el adományt. Az 5. §. b) pontja kettős célt szolgál. Egyrészt biztosítja a gyülekezetek azon néhol már régibb gyakorlaton alapuló jogát, hogy missziói adományait esetleg más evangélikus misszióegyesület segélyezésére is fordíthatják, másrészt pedig lehetővé akarja tenni, hogy idővel az összes gyülekezeteinkből befolyó missziói adományok hazai

misszióegyesületünk erősítésére fordítassanak. De nem zárja ki ezen pont azt sem, hogy a *gyülekezetek* adományai, amint az néhány kerületben eddig is szokásban van, esetleg ezután is a püspöki hivatalok közvetítésével jussanak rendeltetési helyökre. Mert tervezett egyesületünk főcélja nem a pénzgyűjtés és közvetítés, hanem a misszióismeret és missziószerepet fejlesztése s a hittérítés lelkes, tettekre kész barátainak közös munkára való egyesítése.

Ezekről, mint az egyesület tagjairól szól a 6., 7. és 8. §. A rendes tagok díja 5 korona, amennyit bizonyára könnyen és szívesen áldoz mindenki, aki az egyesület vezetésében s irányításában szavazatával részt akar venni. A pártoló tagok csak 1 koronát fizetnek s ily csekély díj mellett mindegyik gyülekezetben akadhat néhány tag. A 7. §. c) pontja az egyesületet segélyező gyülekezeteknek biztosít megfelelő jogot s ennek gyakorlása végett idővel gyülekezeti fiókegyletek szervezését célozza. Ha ilyenek létesülnek, úgy részükre külön utasítás lesz adható. A 8. §. a hátralékok felszaporodását akarja megakadályozni.

A közgyűlésről a 9. és 10. §. szól. Ez választja 10. a) szerint a misszióvezetőséget, mely csak négy tagból, elnök, jegyző, pénztáros és ellenőrből áll, mert minél kisebb valamely egyesület vezetősége, annál könnyebb a vezetés. A vezetőséget 10. b) szerint, lehetőleg kerületenként választott 2—2, összesen 8 tag, missziótanácscsá egészíti ki, mely fontosabb ügyekben évközben is tanácskozik s utólagos közgyűlési jóváhagyás mellett határoz. Fontos a 10. §. e) pontja, mely szerint az egyesület szavazati joggal felruházott küldöttel képviselteti magát a Lipcsei Misszió évi közgyűlésén. Ezen joggal a nevezett misszió közgyűlése már 1900-ban felruházta a bányai, dunáninneni és dunántúli kerületeket, mint a melyek céljaira rendszeresen áldoznak, de ezek mindeztideig nem éltek jogukkal, mert hiszen a kerületek a püspökök útján egyszerűen beküldték a missziói adományokat Lipcsébe, egyébként azonban nem fejtettek ki missziói tevékenységet. Most a kerületek ezen jogukat átruházhatnák az egyetemes jellegű misszióegyesületre, ha pedig ezt nem tennék, úgy az egyesület külön is kérelmezhetné a képviseltetési jogot, amit a Lipcsei Misszió bizonyára meg is adna.

Magától értetődik, hogy a misszióegyesület, ezen indokolt szövetkezés dacára, csak hazai ágost. h. evang. egyházunk körén belül és érdekében akar működni s azért kezdettől fogva országos egyházunk egyetemes gyűlésének felügyelete s védelme alá helyezkedik, melynek évenként jelentést tesz (10. f.) s melyre feloszlás esetén vagonát hagyja (17. §.).

Mivel az egyesület így minden tetteért felelős és felelősségre vonható, az egyetemes gyűlés bizonyára nem gördit megalapítása elé akadályt. Hogy misszióegyesületre most már szükségünk van, az olyan bölcs egyházi testület előtt, mint az egyetemes gyűlés, nem szorúl még külön bizonyításra. A dunántúli egyházkerület lelkészegylete — lelkész-

egyleteink ezen legagilisebbje — 1904. évi közgyűlésén szintén kimondta a misszióegyesület megalapításának szükségességét.

„Erős meggyőződés — írta Mackay Sándor, az ugandamisszió bátor uttörője a Viktoria-Nyasa-tó déli partvidékéről 1889. dec. 16-án hazájába Angolországba — hogy semmi sem emelheti jobban egy gyülekezet hitéletét, mint a missziói szellem ápolása. Isten országának a világban való terjesztése kiválóan alkalmas a szív és értelem mélyítésére s egy közönyös gyülekezetnek az önelégült lelki tunyaságból való felrázására. Minő erő rejlenék a hazai keresztények millióiban, ha mindég tudatában volnának azon előjoguknak és kötelességüknek, hogy Isten igéjét a földkerekség összes országaiban hirdethetik.“

Nincs kétségünk aziránt, hogy egyházunk egyetemes gyűlése átérzi a nagy hittérítő szavainak igazságát s nem tagadja meg egyházi ideálmuszából folyó kérésünket, hanem megerősíti a „magyarhoni ágost. h. evang. misszióegyesület“ alapszabálytervezetét.

Sch. O.

A Biblia a tanuloknál.

Írta: Gehring A., hittérítő.

Ha azokra a nehézségekre gondolunk, a melyekkel a pogány népek közötti missziói munkálkodás össze van kötve, úgy rendesen azokat a veszedelmeket tartjuk szem előtt, a melyekkel szembe kell szállnia a hittérítőnek, vagy pedig azokra a fáradalmakra és nélkülözésekre, a melyek ebben a hivatáskörben elkerülhetetlenek. A csendes és mégis oly nagyfontosságú munkát, a mely a gyülekezetben, az iskolában és a dolgozószobában vár a hittérítőre, rendesen kevésre becsüljük vagy épen nem méltatjuk. Ilyen munka az is, ha a hittérítőnek irodalmat, még pedig keresztény irodalmat kell teremteni azon nép számára, a mely között működik; a legfontosabb természetesen a Szentírás lefordítása és az nem is szorul bővebb magyarázatra, hogy mennyi függ ettől a munkától, hogy a pogányok saját anyanyelvükön olvashassák a Szentírást. Pedig mennyi nehézséget kell leküzdeni, míg ez a cél elérhető!

Gondoljunk csak olyan népekre, a melyeknek még nincsen irodalmuk és irodalmi nyelvük. Ilyen esetben a hittérítő nem tehet egyebet, minthogy lépésről-lépésre haladjon előre, keresse annak a nyelvnek törvényét és gyűjtse annak szókincsét. Aránylag könnyű még megszerezni a mindennapi érintkezéshez szükséges nyelvismeretet, különösen azon fokig, ameddig konkrét fogalmakról van szó; másként áll azonban a dolog absztrakt fogalmaknál. Talán valamely fogalom nem is honos annak a népnek gondolatvilágában, ilyenkor a nép gondolkodásmódjának megfelelő új kifejezést kell alkotni. Vagy ha megfelelő szót talált, keresni kell, hogy alkalmas-e azon eszme kifejezésére, a mely szóban forog. Mindez oly nehézségeket támaszt, a melyek elhárítása évekre terjedő, türelmet és odaadó munkásságot kíván; különösen pedig a nép

gondolkodási módjának, eszejárásának megismerése rendkívül hosszú időt igényel és így épen nem lehet csodálkozni, ha a Vakamba misszió vezetői Kelet-Afrikában még nem igen tudták leküzdeni a kezdet ezen nehézségeit.

A tanulok között sok tekintetben könnyű dolguk volt a hittérítőknek a Biblia lefordításánál, mert oly irodalmi nyelvet találtak, amely rendkívül gazdag szókincs felett rendelkezik és melynek nyelvtani szabályai is pontosan meg vannak állapítva; a mellett rendelkezésre állott még a tanulóknak gazdag és az emberi gondolkodás minden ágára kiterjedő irodalma. Még sem szabad azonban azon férfiak munkáját sem kevésre becsülnünk, a kiknek a tanul Bibliát köszönhetjük, mert sok idő telt el, míg az kielégítő módon lefordítottak.

Ziegenbalg Bertalan volt az a férfi, a ki testtel lélekkel azon volt, hogy a Bibliát tanulra fordítsa és eme munkáját 1708. okt. 17-én kezdte meg, tehát két évvel Indiába való megérkezése után. 1711. márc. 21. már befejezte az Ujszövetség lefordítását, de míg kinyomathatta ujjabb 4 év telt el. A trankebari könyvtárban még meg van eme első fordításnak néhány szüette példánya, a melyek világot vetnek a kezdet nehézségeire. A nyomtatás még nagyon hiányos és a mellett a szöveg nehezen olvasható, úgy hogy összehasonlítva a jelenlegi kiadásokkal, el kell ismernünk a nyomtatás haladását is. És mégis mennyire örülhettek az első hittérítők, midőn a tanul Ujszövetség első kész példányát kezükben tartották. Az Ószövetségi könyvek közül *Ziegenbalg* 1719 ben bekövetkezett haláláig befejezte Mózes 5. könyvét, Jósua és a Birák könyvét. Utódja *Schulze* nagy buzgósággal folytatta a munkát és 1725-ben befejezte az egész Ószövetséget, a mely 1728-ban jelent meg nyomtatásban. Valóban az akkori viszonyokat tekintve egészen rendkívüli eredmény!

Ziegenbalg ismereteit nagy részben úgy szerezte, hogy összekötésbe lépett tekintélyes pogány férfakkal, élénk levelezésben állott velük és ennek a levelezésnek köszönhetjük a malabári istenek genealogiáját, a mely ma is még a délindiai pogányságra vonatkozólag értékes és nagyfontosságú forrásmű. Azonban minden tekintetben megfelelő keresztény terminológia és a mellett még hű és népies fordítás ilyen rövid idő alatt nem volt elérhető, még akkor sem, ha még kiválóbb tanácsadók állottak volna is oldala mellett, mint az a kis és a világtól meglehetősen elzárt Trankebarban lehetséges volt. Azért az első fordításnál észrevehető a római egyházi nyelvtől való függés, amennyiben a térítők a Xaver Ferenc óta Délindióban letelepedett kath. hittérítők munkáját is felhasználták.

Nemsokára hozzáfogtak eme fordítás revideálásához *Walther* és *Pressier*, két rendkívül képzett hittérítő, kik kiváló munkásságot fejtettek ki Trankebarban és képzettségüknél s nyelvismeretüknél fogva erre alkalmasak is voltak. Ezek főképen arra törekedtek, hogy az evangélikus egyházi nyelvet lehetőleg függetlenítsék a katolikustól. Azért

a római egyházi nyelvből átvett kifejezéseket másokkal helyettesítették pld. az Isten nevét „*Servesuren*“ (eredetileg Siranak egyik neve) parabaren (absolut személyiség) kifejezéssel, a Szentlélek nevét „*spritsanta*“ (a „*spiritus sanctus*“ elrontott alakja) *parisutta* ami (legfőbb foku szent lehellet) kifejezéssel és a szellem „*arubi*“ (alaktalan) szót *ami* (lehellet, élet) kifejezéssel stb. De még ők sem oldották meg teljesen a bibliafordítás kérdését, mi csak *Fabriciusnak* sikerült, ki majdnem teljesen új fordításban nyelvileg és tartalmilag megfelelő *tamul Bibliát* adott a nép kezébe. Így ez a tehetséges férfi, kiben a gyermeki hit és fáradhatatlan szorgalom rendkívüli tudományossággal és nyelvtehetséggel párosult a régi misszió megalapítói és evangelistái, *Ziegenbalg* és *Schwartz* mellé állítható. Ő az evangélikus *tamul* egyházi nyelv tulajdonképeni megteremtője. Majdnem 50 évig († Madrasz 1791), egészen haláláig folytonosan javította művét. Ami a *stylus* választását illeti, meg kell jegyeznünk, hogy van a *tamulok*-nak úgynevezett tudós nyelvük, a melyet csak a tudósok használnak műveikben, mert ők többre becsülik, ha tudományosságukról ilyen módon tehetnek bizonyosságot, mintsem hogy közérthető nyelven írjanak. Ez a tudós nyelv pedig rendkívüli tömörségével tűnik ki, sőt a megérthetetlenségig tömör és sok szó teljesen idegen az egyszerű ember előtt, úgy hogy ilyen nyelven írt munkához még mindig szükséges egy kommentár, hogy helyesen lehessen érteni. Evvel szemben áll a mostani népnelv, melynél azonban megkülönböztetjük a műveltebb középosztály nyelvét a közönséges nép nyelvétől, figyelmen kívül hagyva a brahminok nyelvét, amely nem más, mint a szanszkrit és *tamul* nyelv összekeverése.

— *Fabricius* a műveltebb középosztály nyelvét választotta *Biblianyelvnek* és csak szerencsének lehet mondani, hogy a középutra lépett. Amellett értette, hogyan lehet a nép szájáról sok kifejezést ellesni, a mit nyelvtanból megtanulni nem lehet. Ő tehát főleg közérthetőségre és elegáns *stylusra* törekedett, de mint jó lutheránus lelkiismeretes és hű fordításra is, a mi azonban főleg az Uj-szövetségben nem mindig sikerült neki. Hogy a bensülöttek, miként itélték meg ezt a fordítást, arra nézve jellemző esetet közöl *D. Graul* utleírásában: „Ez alkalommal egy érdekes vallomást hallottam az öreg *Tanjore* költő szájából az új bibliafordításról. Az angol bibliatársaság ugyanis a Bibliának új lefordítását vette tervbe és már próbapéldányokat is küldött szét az országba átnézés végett. Az új fordító, egy *Fercival* nevű amerikai hittérítő Jaffnából (Ceylon) az öreg költőfejedelemhez, a híres *Schwartz* hittérítő halás tanítványához is eljött és tetemes összeget ajánlott fell neki, hogy nézze át az új fordítást és tegye meg rávonatközöleg megjegyzéseit. Az öreg átnézte, de felháborodottság miatt nem szólt egy szót sem. Helyette azonban fia ekképen felelt: Bocsásson meg a hittérítő öreg atyjának, de ők úgy vannak, mint a zsidók, a kik még látták a régi templomot és mikor az újra néztek, sirtak!“ Valóban találó és szép felelet; mert ha a régi fordításnak voltak is hibái, de hű és egyszerű volt, úgy hogy a ki ismeri, talán kíván új javított kiadást, de nem kíván új fordítást,

különösen nem olyant, mint a milyen *Percivalé*, a ki ugyan folyékony, szép stylussal dicsekedhetik, de hiányzik nála a hűség, mélység és közérthetőség.

1750-ben fejezte be *Fabricius* az Uj-szövetség fordítását s míg ő annak javításával és átnézésével foglalkozott, az alatt Trankebarban az Uj-szövetség egy más kiadását kezdték meg, csakhogy ez nem készült *Fabricius* szellemében, s az ő munkáját csak a revideálásnál akarták felhasználni. Azért személyesen Trankebarba sietett és legalább annyit elért, hogy az ő fordítását a 2. korinthusi levéltől fogva változatlanul kinyomatták. Később maga is abba a helyzetbe jutott, hogy Madrasban kinyomathatta a maga Uj-szövetségét, t. i. a kormány átengedett neki egy nyomdát, a melyet az angolok a francia Pondicheryben szereztek. Ezzel 1773-ban kinyomatta a maga uj-szövetségi fordítását, az ó-szövetségi rész azonban csak 1796 ban, tehát 5 évvel halála után jelent meg.

Ezen *Fabricius* féle fordításon a későbbi kiadásoknál történtek kisebbszerű változtatások, de ezek lényegtelenek voltak és sokszor épen nem szerencsések. Lényegileg azonban megmaradt a *Fabricius* féle fordítás és közkedveltségnek örvendett a tanulok között. Csak mikor az angolok és amerikaiak kezdték meg Indiában missziói működésüket, ezek *Rhenius* és *Percival* fordításával ki szerették volna szorítani a *Fabricius*-félét, de nem tudták, mert az ő fordításuk csak itt-ott talált bemenetelt. Másként lett azonban, mikor az angolok látták, hogy azon reményük, miszerint a régi lutheránus gyülekezet Trankebarban az angol misszió kezébe kerül, nem teljesült, sőt ellenkezőleg, a lutheránus misszió ismét megerősödött és terjedt. Akkor *Schwartz* senior jelentése szerint az angol térítőtársaságok minden törekvése arra irányult, hogy lutheri eredetű gyülekezeteiket a lutheránus szellemtől teljesen megszabadítsák és azért állítólag a régi *Fabricius* féle fordítás alapján új fordításhoz fogtak. Ez a fordítás lényegileg *Bowernek* (mondj: Bauer) egy féleurópai férfinak műve, akinek neve alatt jelent meg és a ki érte doctori címet nyert. *Bower* theologiai kiképzését Indiában nyerte és ez a körülmény fordításának hiányait elegendően megmagyarázza, mert ha elismerjük is a stylus eleganciáját és gördülékenységét — amint azt nem is lehetet másként tőle várni, amennyiben ő úgy beszélte a tanul nyelvet, mint saját anyanyelvét — de sok helyen fel lehet ismerni a szükséges philologiai ismeretek hiányát. Az eredeti szöveg hű lefordítása nem volt célja és a stylus csinossága és gördülékenysége kedvéért sok szabadságot engedett meg magának, a mely messze túl megy a megengedhetőség határán. A δὲ és γὰρ kötőszavakat egyszerűen elhagyta és ebben a tekintetben követte a tudós tanul nyelvhasználatot, a mely nagyon ritkán vagy egyáltalában nem használ kötőszavakat. A megértés ezáltal semmi esetre sem könnyített meg és ez különösen a Pál féle iratoknál tűnik ki. Ott, ahol *Bower* új szavakat vett fel, a régi *Fabricius* által használt kifejezések helyett, nem mindig szerencsés. És ama nagy szabadság, melyet *Bower* megengedett, magá-

nak sokszor egészen nevetséges dolgokat hozott felszínre. Így Máté 10, 16. eképen fordítja: „A hogyan juhokat küldenek a farkasok közé (sic!), úgy küldelek én titeket.“

Ján. 20, 23. „A kiknek megbocsátjátok bűneiket, megbocsátatnak nékik; *akiknek pedig nem bocsátjátok meg, azoknak nincsenek megbocsátva.*“

Ez utóbbira vonatkozólag helyesen jegyzi meg *Schwartz* esperes: „Nem látták, hogy ezen fordítás helytelen, mert egyrészt keveset mond, másrészt sokat, Keveset mond annyiban, amennyiben Krisztus itt nemcsak negatív, hanem pozitív eljárásról is szól a meg nem térőkkel szemben, és egyúttal megígéri, hogy az Isten is ennek megfelelően fog eljárni; de sokat is mond ezen fordítás t. i. hogy sekisem nyer bűnbocsánatot, hacsak nem a tanítványok által, vagyis — mivel ez a hely a kulcsok hatalmára vonatkozik — hogy bűnös ember bűnbocsánatot nem nyerhet, hanem csak egyházi és papi emberek által.“

Máth. 6, 11.: „A nekünk *szükséges eledelt* add meg nekünk ma.“ Mily lapos kifejezés ez a *Fabricius*éval szemben, a ki így fordítja: „A minden napi „Appam“-ot (rizskenyeret) add meg nekünk ma!“ Miáltal a kérés tartalmát igazi tamul szellemben fejezi ki, oly formában, hogy az még a legegyszerűbb pária asszony előtt is érthető.

Az Új szövetség tanító irataiban természetesen még jobban fel-
tűnik ez a szabad fordítás és a Pálféle körmondatok sokszor azt mond-
hatjuk klasszikus genialitással vannak elegáns tamul nyelven kifejezve.
Érthető okokból a lutheranus missziónáriusok nem teheték azt, hogy
az elődeiktől örökölt kincset ilyen csekély értékű fordítás kedvéért
feláldozzák és mivel az angol bibliatársaság nem volt hajlandó a
Fabriciusféle Bibliát újra kinyomatni, noha D. *Hardeland* missziói igazgató
ez ügyben személyesen is közben járt Londonban egyes tekintélyes
férfiaknál, azért a lipcei missziói társaság kénytelen volt azt saját
költségén tenni. A kinyomatás a trankebari kis nyomdában történt és
meglehető hosszú időt vett igénybe, mivel stereotyp kiadás lón el-
határozva, hogy a hiveknek a lehető legolcsóbb áron lehessen a Szent-
írást rendelkezésére bocsátani. 1893-ban készült el a teljes Biblia és
épen akkor járt ott D. *Schwartz* igazgató egyházlátogatás céljából, úgy
hogy az első bekötött példányt neki lehetett átadni. Csak azt lehetett
sajnálni, hogy a lehető legconservatívabb módon ragaszkodtak a régi
fordításhoz és nem revideálták a Fabriciusféle fordítást, amint már D.
Graul ennek szükséges voltára rámutatott és a revisio már egyes térítők
által előkészítettett. Nem tagadható ugyanis, hogy egyes kemény
kifejezéseket vagy elavult és pörfias szólásmódot könnyen ki küszöböl-
hetek volna és így több rész megértése könnyebb lett volna. Az
akkori térítők között pedig voltak olyanok, akik theologiai és philologiai
ismereteiknél fogva különösen alkalmasok lettek volna ilyen munkára,
a többi között maga *Schwartz* esperes, *Delitzsch* Ferenc tanuló társa, ki
a héber nyelvnek kitűnő ismerője volt.

A revisio szükségét az újabb időben különösen érezték a térítők

s hosszabb tanácskozás után, amely több évig elhúzódott végre az 1901. zsinaton döntöttek ebben az ügyben; egyelőre ugyan eltekintettek az alapos revideálástól, mert hiányoztak az odaváló erők, de kérték a misszió társaságot, hogy legalább az Uj-szövetséget adja ki a szükséges nyelvtani javításokkal. E munkával ez értekezés íróját bízták meg és segédül adták melléje Nj. Sámuel benszülött lelkész, a tamul nyelv kitünő ismerőjét.

Ezen átnézett fordítás nyomtatása most történik. Ezáltal újabb pénzáldozatok váltak szükségessé és rendkívül örvendetes, hogy a dresdeni, wittenbergi és mecklenburgi bibliatársaságok gazdagon segélyezték a trankebari társulatot, hogy eme új kiadást saját költségén rendezhesse. A kiadás kis oktáv alakban történik a zoltárokkal együtt, és különösen arra való tekintettel, hogy a kiadás kézi és iskolai használatra is alkalmas legyen.

A Fabriciusféle Biblia mind e napig közkeveltségnek örvend a tamul keresztények között és ez nemcsak több tamul zsinaton jutott kifejezésre, hanem a gyakorlati életben naponként tapasztalható. A Szentírás egyes kiváló helyei ebben a fordításban épúgy sajátjává lettek a népnek, mint a német népnél a Lutherféle fordításban. Mivel az egyházi nyelv a szószéken és a katedrán evvel a bibliai nyelvvel együtt fejlődött, azért rendkívül nagy zavar állna be, ha hirtelen más fordítás vétetnék használatba. Új fordítás behozatala csak akkor lehetne jogosult ha nyilvánvaló lenne a Fabriciusféle Biblia használhatatlansága. A teljes Biblia azonban még nem igen terjedt el a nép között, mert legtöbbször megelégesznek az Uj-szövetséggel, csak hogy ennek oka nem keresendő abban, hogy talán az Ó-szövetséget kevésre becsülnék, hanem annak oka egyrészt abban rejlik, hogy az Ó-szövetségi kiadás épen nem alkalmas kézi használatra, másrészt pedig abban, hogy annak ára még mindig olyan magas, hogy a szegény pária nem szerezheti meg, noha ugysis csak az előállítási árban számítják. A lipcsei missziói egyesület azáltal, hogy mindezeket a költségeket kénytelen volt viselni, nagy anyagi nehézségekkel küzd, ezért tehát az egész evang. luth. egyház kötelessége eme szent ügyet támogatni és lehetővé tenni, hogy mielőbb a teljes tamul Biblia is kinyomattassék, még pedig oly olcsó kiadásban, hogy a legszegényebb pária asszony is megszerezhesse. *)

*) Ezen cikket, mely először a szászországi missziókonferencia 1905. évkönyvében jelent meg, a szerző bocsátotta a „Külmisszió“ rendelkezésére. A fordítást Schrödl József segédlelkész eszközölte, ki erlangeni egyetemi tartózkodása alatt személyes ismeretségben állott a nagyhirű szerzővel.

A Lipcsei Misszióról.

A Lipcsei Misszió ezidén is pünkösd utáni szerdán, vagyis június 14-én tartotta évi rendes közgyűlését. Az ünnepi istentiszteleten *Langheinrich* pegnitzzi dékánus prédikált Máté 6, 22 felett, mire *Schwartz* misszióigazgató terjesztette elő évi jelentését. Eszerint 1904-ben a kelet-indiai *Tamulországban* 45 állomáson 35 hittérítő, 12 missziói diakonissza s 22 benszülött lelkész működött, kik 82 pogányt kereszteltek meg, úgy, hogy az ottani hivek száma most 21,208. A 271 missziói iskolában 638 benszülött tanító 3784 keresztény s 551 pogány, összesen 9635 gyermeket tanított s 9657 urvacsorára jogosult egyháztagnak mellett 19573 volt az urvacsorázók száma. A keletafrikai *vakambamisszió* 4 állomással bír, melyeken 10 hittérítő működik. Ezek tavál 18 pogányt kereszteltek meg s 8 iskolában 44 keresztény s 334 pogány, összesen 378 gyermeket oktattak. A lélekszám 101, az urvacsorázók száma pedig 55 urvacsorára jogosult mellett 147 volt. Végül a keletafrikai *Izsaggamisszió* állomásainak száma 8, 19 hittérítővel, kik 100 pogányt kereszteltek meg. Itt a lélekszám 399, az iskolák száma pedig 30, melyekben 80 keresztény s 2692 pogány, összesen 2772 gyermek tanult. Így a Lipcsei Misszió mindhárom missziómezején összesen 57 fő állomás van, melyeken 64 hittérítő, 12 missziói diakonissza s 22 benszülött lelkész működik. Tavaly kerek 200 pogánykeresztelés volt. Az összes lélekszám 21,708, a 309 iskola tanulóinak száma pedig 12,785, kik közül 8877 pogány.

Az évi rendes bevétel 587,000 márka volt, melylyel szemben a kiadás a szigorúan alkalmazott takarékoság mellett csak 525,000 márkát tett, úgy hogy az előbbi évről maradt 127,000 márka hiány, a fedezésére beérkezett rendkívüli adományok révén is, a közgyűlésig 27,000 márkára szállt alá. Az „Ev. Luth. Missziónsblatt“ aug. 1. kelt 15. számában pedig dr. *Siedel* missziófelügyelő nagy örömmel s az Ur iránti mély hálával jelentette, hogy az egész deficit fedezve van. Utóljára egy „ismeretlen“ küldött 10,000 márkát a hiány törlesztésére, miáltal már 3000 márka felesleg maradt, amivel a kollégium határozatára egy új „alap“ gyűjtését kezdték meg, a trankebári misszió 200 éves jubileumának emlékére. A „Lipcsei Misszió“ évi rendes szükséglete azonban most már, különösen az állomások s a hittérítők folytonos szaporodása s a sok halaszthatatlan építkezés következtében, legalább 600,000 márka s így az egyesület barátainak nem szabad az adakozásban ellankadniok, ha nem akarjuk, hogy egyesületünket ismét egy újabb hiány gondja nyomja.

Kiválóan értékes tevékenységet fejtettek ki az afrikai hittérítők irodalmi téren. Így a vakambamisszionál *Brutser* hittérítő lefordította az Apostolok Cselekedetét s János Evangéliumát s kiadott egy 100 oldalas vakamba nyelvtant; a jimbai szuaheli gyülekezet részére pedig *Schachsneider* hittérítő fordította le Luther Kis Kátéját. A dzsagamisszió részére megjelent János Evangéliuma *Faszmann* hittérítő fordításában s *Raum* hittérítőtől egy 336 oldalra terjedő „Bibliai történet“, — az első nagyobb irodalmi mű ezen belső afrikai négernyelven. Képzeltető, hogy ezen könyvek kiadása is mennyi költséget okoz az egyesületnek.

A közgyűlés alkalmával egy új hittérítőt is küldtek ki Keletafrikába. Az illető *Ittameier* Gusztáv, ki az erlangeni, greifswaldi és tübingeni egyetemeken végezte theologiai tanulmányait. A felszentelést saját édes atyja, *Ittameier* Mátyás erlangeni lelkész s egyháztanácsos, a vakambamisszió megalapítója eszközölte. Ujabbán ismét három *theológus* jelentkezett a Lipcsei Misszionál szolgálatra, u. m. *Heydenreich* Gusztáv

ludwigsluszi diakonisszaintézeti lelkész, *Hübener* Frigyes belitzi és *Wannse* Márton neusterlitzi kandidátus, ami nagyban emeli ezen misszió-egyesület tekintélyét, amely egyébként is a legnagyobb gondot fordítja hittérítőinek alapos tudományos és teológiai kiképezetésére. Szeptember 10 én a hannoveri luth. Henrietta diakonisszaanyaház két tagja, *Schüler* Erzsébet és *Karberg* Emma nővér lett a keletindiai missziómezőre kiküldve, miáltal ott működő diakonisszáink száma 14-re emelkedett. Az ezen nővérek által a női misszió terén elért szép eredmény hatása alatt, a missziói kollégium okt. 11-én a keletafrikai dzsaggamisszióba is kiküldte az első nővért, *Seesemann* Erzsébet személyében. Az illető *Seesemann* Gusztáv mitai (Kurland) lelkész leánya, s bucsuját a szülői háztól nagyon megnehezítette, hogy lázadó lett forradalmárok berontották a templomba, agg édes atyját levonszolták a szószékről s irgalmatlanul meggyilkolták volna, ha hivei segítségére nem mennek. Az egyesület által vezetett női missziónak tavaly 24.920 márka bevétele volt, jeléül annak, hogy a német nők mindjobban felkarolják azt. A női misszióról kiadott X. évi jelentés rólunk is megemlékszik a következő szavakkal: „Örömünkre szolgál, hogy most első ízben Magyarországgal is találkozunk azon országok között, melyek munkánkat segítik.” Bárna a mi nőink is mindjobban felkarolnák a hittérítés szent ügyét s ezáltal elősegítenék, hogy a pogányság által leginkább sujtott nőtársaik felszabaduljanak a rájuk nehezedeő átok alól.

Hazai missziói hírek.

Adakozás a Lipcsei Misszióra. Az 1904. év 4. negyedéről a következő összegeket nyugtázták hazánkból az „Evang. Luth. Missionsblatt” 1905. évi 3. számában: *Agfalva* a Külmisszió gyűjtése 59 K 62 f., *Balassagyarmat* Baltik püspök gyűjtése 479 K 40 f., *Batizfalu* 14 K, *Budapest* (az egyet, gyámint, pénztárából) 49 K 56 f., *Eszék* 80 K 34 f., *Kőszeg* az Ev. Glocken gyűjtése 179 K 94 f., *Liptó-Szt.-Miklós* Cirkevné Listy gyűjtése 70 K 68 f., *Pilis* Sárkány püspök gyűjtése 344 K 82 f., *Pinkafő* 10 K, *Pozsony* Schmidt K. J. lelk. gyűjtése a Friedensbote-ban 151 K *összesen: 1439 K 36 f.* Az előbbi számban az év első háromnegyed részéről kimutatott 1352 K 48 f.-rel együtt **1904 ben tehát 2781 K 84 f.-rel segítette hazai egyházunk a Lipcsei Missziót**, ami 1903-hoz képest 399 K 53 f. emelkedést jelent.

— **1905-ben** ugyanazon lap 9. száma ezen összegeket nyugtázta az I. évnegyedről: *Agfalva* a „Külmisszió” gyűjtése 91 K 35 f., *Budapest* 15 K 90 f., *Eszék* 58 K 20 f., *Igló* 26 K 58 f., *Modor* a „Stráz na Sione” gyűjtése 133 K 76 f., *Felső-Lövő* Stettner Gy. esp. gyűjtése a vasi felső egyházmegyében 247 K 43 f., *összesen 573 K 92 f.* A 15. szám pedig ezen adományokat nyugtázta a II. évnegyedről: *Agfalva* a „Külmisszió” gyűjtése 32 K 65 f., *Liptó-Szt.-Miklós* a „Cirkevné Listy” gyűjtése 58 K 90 f., *Mezőberény* 3 K 53 f., *Felső Lövő* 59 K 05 f., *Pápa* Gyurátz F. püspök kerületi gyűjtése 340 K 85 f., *Pozsony* Schmidt K. J. lelk. gyűjtése a „Friedensbote”-ban 238 K 91 f. *összesen 733 K 89 f.* Mivel a III. évnegyedről nincsen hazánkból adomány nyugtázva, a folyó évben eddig összesen **1307 K. 81 f.** folyt be Magyarországból a Lipcsei Misszió pénztárába.

— **A magyarhoni ág. h. ev. misszió-egyesület alapszabálytervezetét** a magamén kívül Löw Fülöp locsmandi, Stráner Vilmos és Beyr Theophil köszegi, Mesterházy Sándor nemespatrói, Schmidt Károly Jenő és Pröhle Henrik pozsonyi lelkészek aláírásával ellátva, 10 nappal az egyetemes gyűlés előtt ajánlott levélben azon kérelemmel terjesztettem be báró Prónay Dezső egyetemes felügyelő urhoz, hogy azt megerősítés végett az idej egyetemes gyűlés elé terjeszteni sziveskedjék. Eddig azonban sem levelem beérkezéséről sem az alapszabálytervezetnek az egyetemes gyűlésen való tárgyalásáról nem kaptam semmiféle hírt vagy értesítést. Így be kell várnunk az egyetemes gyűlés jegyzőkönyvének megjelenését, mielőtt bármely irányban további lépéseket tennénk. Kérem azonban már most mindazokat, akik ezen alapszabálytervezettel egyetértenek s annak megerősítése után rendes vagy pártoló tagúl beakarnak lépni a létesítendő misszióegyesületbe, hogy engem ebbeli *hajlandóságukról* mielőbb értesíteni sziveskedjenek.

— **A dunántúli lelkészegylet** idej közgyűlése elé terjesztett missziói jelentésemet a következő *esemény* elbeszélésével fejeztem be, melyet érdekes voltánál fogva itt is közzé teszek: 1904. június közepétől augusztus elejéig egy a (budapesti) nemzeti muzeum részére kitömött madarakat gyűjtő *Kittenberger* nevű magyar honfitársunk időzött betegen a Lipcsei Misszió Mamba nevű állomásán, Keletafrikában, a Kilimandsáró nevű hegyóriás allján. Az illető hosszabb ideig tartózkodott a Litema hegységben hol madarakat preparált s többször volt kalandja fenevadakkal. Június közepén egy oroslán földre tiporta és több helyen megsebezte. Így jobb kezén a középső ujat félig leharapta, mire ő a lelógó részt utóbb beretvájával teljesen lemetszette. Mikor az oroslán alatt feküdt, volt még annyi lélekjelenléte hogy fegyverével a szemébe lőtt, mire az kimult. A sebesültet kísérői Mosiba vitték, de mivel az ottani katonai állomáson épen akkor nem volt orvos, dr. *Plötze* mambai missziói orvost kérették hozzá. Ő rögtön utnak indult megvizsgálta s bekötözte sebeit s Mambába vitette, hol a missziói állomáson gondos kezelés alatt aránylag gyorsan meggyógyult. — Mily csodálatosak az Urnak utai! Mi szegénységünkől jutó filléreinkkel segélyezzük a Lipcsei Missziót s annak hittéritői a távol idegenben samaritanusi irgalmasságot gyakorolnak egy életveszélyesen megsebezett honfitársunkon. Egymás terhét hordozva, így töltjük be a Krisztus törvényét. A Lipcsei Misszió ezen szép tettevel — még jobban hozzá nőtt szívünkhöz.

— **A német gyarmatügyi kongresszusról**, mely okt. elején folyt le Berlinben, a következőket olvasom az „*Alkotmány*“ okt. 13-i 247. számában: „A . . . német gyarmatügyi kongresszus, melyen Berlin vezető köreinek színejava s az összes németországi kath. szerzetes rendek részt vettek, abban viseli fontosságát, hogy ez alkalommal állott Németország először, ha nem is hivatalosan de nyilvánosan a katolikus missziók mellé. Egyformán kiterjeszkedett a kongresszus a szociális, kulturális és vallási szempontokra. A záró ülésen felszólalt Vay Péter gróf és általános figyelem közepette a civilizált nagyhatalmak morális és ethikai feladatairól beszélt a tengerentúli gyarmatokban. A kongresszus általában a kath. egyház egy újabb sikerének benyomását keltette. A változott idők jele, hogy Vay Péter grófnak, a kath. papnak beszédét, tapsvihar követte abban a Reichstagban, ahol pár évtizede még a kulturharc heves vitái hangzottak el. A kongresszus alatt felmerült s a berlini katolicizmusra jellemző tények alapján elmondható, hogy ma talán a német nagyvárosokban lüktet

legerősebben kath. élet... Vay Péter gróf vasárnap a Szt.-Lajos templomban szent beszédet mondott. Bár egy időben Berlin összes kath. templomában kath. misszionáriusok tartottak szónoklatokat, az ájtatos nép zsúfolásig megtöltötte a templomot. Ezen tendenciózus jelentés nyilván a hazai körök egyoldalú befolyásolását célozta, amiért is szükségesnek tartom azt kellő értékére leszállítani. Mert nem áll az, mintha ezen kongresszuson Németország „a kath. missziók mellé” állott volna, hanem igenis, a keresztény missziók mellett általában foglalt állást. Igaz, hogy a nevezett kongresszuson a kath. hittérítők fekete és barna csuháikkal nagy feltűnést keltettek, az evangélikus hittérítők azonban, kik körülbelül háromszor annyian voltak, alapos szakismeretükkel s művészi előadásaikkal vonták magukra a figyelmet. Így dr. *Buchner*, a herrnhuti misszió igazgatója „a misszióknak közreműködéséről a bensülötteknek munkára való nevelésénél” értekezett s a ház minden oldalán osztatlan tetszést aratott. Dr. *Oehler* bázei missziófelügyelő a kormánynak a misszióiskolához való viszonyáról, *Richter* lelkész az Izlam okozta veszedelemről, dr. *Merenszky* berlini misszióigazgató pedig a délafrikai áthiopiai mozgalomról beszélt. *Paul* lelkész kitűnő térképek segítségével a misszió munka jelenlegi állását, *Spieth* hittérítő az Ewe nép (Togo) vallásos nézeteit, *Hoffmann* hittérítő pedig az ujuineai pápuák nyelvét és szokásait ismertette stb. Az evangélikus és katolikus hittérítők között többször kifejlődött eszmecsere különös figyelmet keltett. Az eleinte mindkét oldalról tanusított elzárkózottságot, később barátságos érintkezés váltotta fel, sőt idővel egyes gyakorlati kérdéseken egyezsége is lépett. A csuhások a nyilvános gyűléseken ugyan tényleg többször magukra vonták a figyelmet, de a tetszés melyben eleinte részesültek, csakhamar elnémult, midőn egyik szónokuk a haditengerészet kérdésének tárgyalása közben, a jezsuitarend alapítóját kezdte dicősiteni, a német birodalmi gyűlés szószékéről. Ekkor a megbotránkozás vihára zúgott végig a termen s a páter torkába fagyasztotta a szót. A kongresszussal összefüggésben okt. 8-ika Berlin legtöbb ev. templomában is missziói vasárnap gyanánt ünnepeltetett. Több mint 50 evang. templomban tartatott a hívek nagy sokaságának jelenlétében missziói istentisztelet. Az pedig, hogy Vay Péter személyében egy magyar származású kath. hittérítő is szonokolt a német gyarmatügyi kongresszuson, mutatja, hogy addig, míg aktív misszió tevékenységet kifejtő magyarhoni misszió-egyesületünk nincs, mi evangélikusok is nyugodtan léphetünk a német missziói körökkel összeköttetésbe.

— **Vizkereszt ünnepe** (jan. 6) a dunántúli egyházkerületben, a kerületi lelkészegylet határozata szerint, minden gyülekezetben *missziói ünnep* gyanánt ünneplendő. Az ez alkalommal szedendő offertórium pedig a *Lipcsei Misszió* javára Főt. és Mélt. Püspök Urhoz küldendő. Midőn ezen határozatra a lelkésztestvéreket figyelmeztetjük, azon óhajunknak adunk kifejezést, vajha *ezen nap* a többi kerületben is, országos egyházunk valamennyi gyülekezetében, *missziói istentisztelettel* ünnepeltetnék!

— **Nyugtázás.** 1904. okt. 1-től dec. 31-ig még a következő adományok érkeztek hozzám: Varga Gy. esp. a dunántúli lelk. egyl. részéről 10 K. (belőle 5 K. Mazsár részére), löcsei egyház offertóriuma 27 K. 88. fl., Ivánkofalva 5 K., Velky J. lk. Murányhosszurét 1 K., Soltész Gy. lk. Birda 1 K. (deficit fedezésére), Graf K. Lajtaufalu 76 fillér (mambai templomra), Zalai lelkészegylet 4 K., Liptó Szt.-Iván 2 K., Pröhle K. lk. Lajtaufalu (missz. persely) 2 K. 24 fl., Scholtz

Matild Ágfalva (missz. persely) 6 K 04 fl., *összesen 59 K 62 fl.* mely összeg az „Ev. Luth. Missionsblatt“ 1905. évi 3. számában nyugtáztatott. Ezen összeggel együtt 1904. évi missziói gyűjtésem összesen **755 K 89 fl.** volt.

— **A folyó 1905. évben** jan. 1-től dec. 31-ig a következő missziói adományokat vettem: D. n K. ly B. d 10 K, Szentantalfa 1 K, Bak. Szombathely 2 K 25 fl., „Ev. Glocken“ Kőszeg (Mazsár részére) 17 K, Izmény 1 K 20 fl. Nemes-Patró (Konfirmandusok a mambai templomra) 60 fillér, Kővágó Eörs nőegylet 2 K, Tékes (iskolások mambai templomra) 2 K, N. N. Sopron 6 K, Kirnbauer Emma Vágód, 2 K, Nagyvázsöny 1 K, Kisszeben 1 K 65 fl., Rókusz 5 K, Ritter Sándor Igló 2 K, Nagyrőce 1 K 20 fl., Bonyhád 12 K 38 fl., Gölnicbánya (1904. és 1905. ról) 6 K 71 fl., Késmárk 5 K 20 fl., Kokova 3 K, Vágód 3 K, Vönöck 4 K 24 fl., Wagner A. lelk. Ráckozár 1 K 92 fl. Franzfeld 33 K 35 fl., özv. Hammel Zs. Bánfalva 1 K, Főt. Gyurácz F. püspök ur kerül. gyűjtése (306.08 + 16.— + 16.40 + 2.37) 340 K 85 fl., Battyánd (ker. pénzt. által) 10 K, Ft. Gyurácz F. püspök ur (egyes helyi gyámintézetek adományaként) 18 K 69 fl., békéscsabai Rudolf gymn. gyámintézete 20 K, Husz Margit Eperjes vasárnapi isk. gyűjtése 5 K, Ritter S., Igló 2 K, ifj. Mosberger S. Lajos Komárom 1 K 40 fl., Kerül. pénztár (a soproni alsó esp. gyűjtéseként 15 K 10 fl., Lócse 22 K 24 fl. **összesen 560 K 98 fl.** Ezen összegből Lipcsébe küldtem 1905. márc. 29-én 91 K 35 fl., jun. 23-án a saját nevemen 32 K 65 fl., Főt. Gyurácz F. püsp. ur nevében 340 K 85 fl., december 23-án 93 K 93 fl.; postaköltségre ráment 2 K 02 fl. **összesen 560 K 98 fl.** Ágfalva 1905. dec. 31. *Scholtz Ödön.*

A „Külmisszió“ VIII. évfolyamára 1904. dec. 31-ig folytatólag előfizettek: 1 *koronával* Pieler M. lk. Kabold, Vass A. ref. th Debrécen, Ev. th. ifj. belm. egyl. Eperjes, Gáncs J. lk. Székesfehérvár, Szeberényi L. Zs. lk. Békéscsaba, Baldauf G. lk. Magyarboly, Czuppon S. esp. Kővágóeörs, Jánossy L. lk. Komárom, Rosza J. lk. Ivánkofalu, ev. lk. hiv. Gyón, Soltész Gy. lk. Birda, Velky J. lk. M. Hosszúrét, Pongrác A. lelk. Gyékényes, Skripenyi J. főesp. Arva-Lestine, Szenteh G. lk. Bábony, Klimó M. lk. Felsőbocabánya, Horváth L. lk. Barcaufalu. Franc Ede lk. Orsova, Graf J. lk. Bonyhád, Vansza J. lk. Fűrész, Pulay G. lk. Boba, Hodzsa J. lk. Szucsán, Kovács Zs. lk. Réti, Olvasókör Réti, Nemes K. lk. Diósgyőr, Csóváry G. lk. Kéthodony Petrenkó J. lk. Kövi, Jánoska Gy. L-Szt. Miklós, Belicza A. lk. Gömör-Ráhó. Izák G. lk. Pónik, Hofbauer P. lk. B. M. Szombathely, Kovács I. lk. Ujmalomsok, Dianiska A. esp. Lócse: 1 *K 40 fl.-rel* Urban A. lk. Hanusfalu; 1 *K 50 fl.-rel* Szilávik J. lk. Dobronya; 2 *K-val* Böhm R. lk. Balf, Csók Gy. lk. Szirk, Bázlik P. lk. Nemeskosztolány, Magyary M. lk. Kapolcs, Zoch P. lk. Modor; 3 *K-val* Vértessy S. lk. Zalaistvánd; 4 *K-val* Wagner G. A. lk. Ujverbász, Karsay Imréné úrnő Szilárskány (deficit törlesztésére), Stettner Gy. esp. Felső-Lövő (a deficit törlesztésére): összesen 44 előfizető *60 K 90 fl.-rel*. Mivel ebből 41 K 50 fillér az előbbi szám után maradt hiány törlesztésére ment, ezen szám költségeinek (102 K — fl.) fedezésére csak 19 K 40 fl. maradt. Ezért kellett ily soká, több mint egy évig, várni a VIII. évf. ezen negyedik számára. Összes előfizetőim száma csak 196 volt.

1905. folyamán a következő előfizetések érkeztek hozzám: 1 *K-val* Karsay J. Szilárskány, Horváth L. Barcaufalu, Petrenko J. Kövi, Jánoska Gy. Liptó-Szt. Miklós, Boor J. Holics, Varga P. Galsa, Ev. th. intézet Sopron, Bándy E. Léva, ev. tanítóképezde Sopron, Hofbauer P. B. M. Szombathely, Solcz A. Maskova, Schleier J. Sopron, Hörényi L.

Gyórszemere, Kontsek L. Felső-Almás, Stettner Gy. F.-Lövé, Stettner M. F. Lövé, Mesterházy S. Ns.-Patrő, Tiefbrunner E. Tékes, Ág. h. ev. egyház Tamási, Varga M. Tokaj, Hoznek L. Nagyrőce, Dianiska A. Lócse, Manninger Gy. Borostyánkő, Kirnbauer S. Vágod, Wagner A. Ráckozár; 2 koronával dr. Baltik F. püspök Balassagyarmat, Török J. esp. Cegléd, Ev. lelk. h. Győr, Hrk J. esp. Málnapatak, Dorn K. Bonyhád, Tomka K. Körtvélyes, Varga Gy. esp. Vönöck, Schöll L. Hidasd, Kapi B. Körmend; 3 koronával dr. Schreiner K. Sopron; 4 koronával Hütter Zs. lk. Csöngé. Összesen 36 előfizetőtől 50 korona. Ezen összeget, az előfizetők engedelmével, szintén a jelen szám előállításai költségeinek fedezésére fordítom s még így is 32 K 60 fl. hiány marad csak ezen egyetlen évfolyam után. Az előbbi évfolyamokról, melyekre rendszerint *telemesen* ráfizettem, nem is szólva. Aki azonban ebbe bele nem egyeznék, annak szívesen visszaküldöm kívánatra a pénzt, illetőleg beleegyezem, hogy beküldött dija a „Missziói Füzetek“ 1906. évi előfizetésébe beleszámítassék.

Felhívás.

A „Külmisszió“ 8 évi fenállása alatt előzetőim köréből mind sűrűbben hangzott fel azon óhaj, vajha a nálunk szintén oly nagyon elhanyagolt *belmisszió* ügyét is felkarolnám folyóiratomban. Ezen óhajnak akarok megfelelni, midőn elhatároztam, hogy lapomat a jövő évtől kezdve „Missziói Füzetek“ cím alatt, lehetőleg havonként, de minden esetre évenként legalább 10 számban megjelenő „bel- és külmissziói közlöny“ alakítom át. Erre a mostani időpontot kiválóan alkalmasnak vélem, midőn az „Evang. Egyházi Szemle“ megszűntével egyházunk sajnos egy lappal szegényebb lett, mely helyett a „Missziói Füzetek“ben szeretnék a *positív* köröknek némi kárpótlást nyújtani. Mert magától értetődik, hogy mint a külmissziót úgy a belmissziót is csak szigorúan *egyházi alapon* lehet helyesen és áldásosan fejleszteni, s a „Missziói Füzetek“ ezen egyedül helyes alapon és irányban óhajtanának az egyház mentő és terjesztő működésének irányt szabni és utat mutatni. *Tervem természetesen csak kellő anyagi és szellemi támogatás mellett valószínű meg.* Az előfizetési díjat **évi 5 koronában** határoztam meg s kérem mindazokat, akik az eszme megvalósítását óhajtják, hogy jelentsék be nálam mielőbb előfizetési szándékukat. Még fontosabb azonban, *hogy lehetőleg nagyszámú s buzgó munkatársaim legyenek.* Aki tehát a belmisszió vagy a külmisszió terén akár gyakorlatilag működik, akár pedig ezen kérdésekkel elméletileg foglalkozik, az csatlakozzék hozzám s működjék közre, hogy egyházunknak egy igazán jó és hozzá méltó bel- és külmissziói közlönyt nyújthassunk. *Az 1. szám 1906 január végén jelenék meg.* A közlésre szánt dolgozatok jan. 15-ig hozzám küldendők. A terv az enyém, tehát gyarló, mert emberi; a megvalósulás Isten kezében van, tehát lehetséges: mert az Istennél nincsen semmi lehetetlen dolog.

Ágfalva 1905 dec. 22 én.

Scholtz Ödön.